

SİRKÜLER

İşçiye verilen borç ve ücret avansının hukuki ve mali değerlendirilmesi

Revizyon tarihi: 13.10.2026

Sürüm: Ayrı güncel revizyon

Dağıtım: İK Departmanı, Muhasebe Birimi, Üst Yönetim

Çalışana yapılan ödeme; geri ödemeli borç, ücret avansı veya karşılıksız menfaat olmasına göre farklı sonuç doğurur. Önce işlemin gerçek niteliği belirlenmeli, ardından vergi, SGK ve ücretin korunması hükümleri uygulanmalıdır.

Borç ve avansın ayrılması

Geri ödemeli borçta tutar, vade, taksitler, varsa faiz, ödeme yöntemi ve iş ilişkisinin sona ermesinin borca etkisi yazılı olarak belirlenmelidir. Ücret avansı ve iş için verilen masraf avansı farklı amaçlarla yapılan ödemelerdir; aynı hesap altında izlenmemelidir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 406 ncı maddesine göre işçinin zorunlu ihtiyacı ortaya çıktığında, işveren hakkaniyet gereği ödeyebilecek durumdaysa hizmetiyle orantılı avans vermekle yükümlüdür. Bu nedenle çalışanlara her türlü borç veya avans verilmesinden kaçınılması biçiminde genel bir hukuki sonuç çıkarılamaz. [1]

Ücretten tahsil ve takas

Türk Borçlar Kanunu'nun 407 nci maddesi uyarınca işveren, işçiden olan alacağı ile ücret borcunu işçinin rızası olmaksızın takas edemez. İşçinin kasten verdiği ve yargı kararıyla sabit zarara ilişkin kanuni istisna saklıdır. Geri ödeme planı hazırlanırken ücretin korunmasına ilişkin emredici hükümler ayrıca kontrol edilmelidir. İşveren alacağının varlığı, ücretin tamamını tek taraflı olarak tutma yetkisi vermez. [1]

Vergi değerlendirmesi

Hizmet karşılığı sağlanan para veya para ile temsil edilebilir menfaatler Gelir Vergisi Kanununun 61 inci maddesi kapsamında ücret sayılabilir. Gerçek geri ödeme yükümlülüğü bulunan borcun anaparası ile ücret veya karşılıksız menfaat aynı nitelikte kabul edilmemelidir; faizsiz ya da düşük faizli işlemin varsa menfaat boyutu ayrıca incelenmelidir.

Kurumlar vergisi mükellefi işverenlerde, çalışana ücret ilişkisi dışında yapılan ödünç işlemi bakımından ilişkili kişi ve emsallere uygunluk değerlendirmesi 5520 sayılı Kanun'un 13 üncü maddesi çerçevesinde yapılır. Salt ücret ilişkisi için öngörülen ayırım diğer işlemlere kendiliğinden taşınmaz. Emsal faiz belirlenirken işlem tarihi, para birimi, vade, teminat ve karşılaştırılabilir koşullar belgelenmelidir. Her işlem için geçerli tek bir yüzde 30 oranı kullanılamaz. [2, 3, 4]

SGK ve işlem dosyası

SGK bakımından prime esas kazanç, 5510 sayılı Kanun'un 80 inci maddesindeki ödeme türleri ve istisnalar esas alınarak belirlenir. Aynı yardımlar dahil her menfaatin koşulsuz prime tabi olduğu ya da vergi için hesaplanan varsayımsal faiz farkının otomatik olarak SGK matrahına gireceği kabul edilmemelidir.

Borç sözleşmesi, banka dekontları, geri ödemeler ve hesaplama dayanakları birlikte saklanmalıdır. İşlemin faaliyetin niteliğine göre KDV veya diğer vergi ve finansal mevzuat yönünden ayrı inceleme gerektirmesi mümkündür. Her çalışan borcunun izin gerektiren finansal faaliyet olduğu veya sırf KDV mükellefiyeti nedeniyle yapılamayacağı sonucuna varılmamalıdır. [5, 3, 4]

Uygulama önerisi

İK ve muhasebe birimleri, ödeme yapılmadan önce borç-avans ayrımını ve tahsil planını yazılı hale getirmeli; vergi ve prim hesabını işlemin özelliklerine göre değerlendirmelidir. İşverenin olağan faaliyeti dışında sürekli bir finansman modeli oluşturulacaksa model ayrıca hukuki ve mali incelemeden geçirilmelidir. [1, 3, 5]

Bu sirküler genel bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Somut işlemde sözleşme hükümleri, olayın özellikleri ve ilgili dönemdeki mevzuat birlikte değerlendirilmelidir.

Kaynaklar

[1] 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu UYAP

<https://mevzuat.adalet.gov.tr/mevzuat/103273?query=Madde+5>

[2] GİB ücret geliri açıklaması

https://samsun.gib.gov.tr/vergi-konulari/1_bireysel/11_ucret_geliri/11

[3] 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu GİB

<https://kirkkale.gib.gov.tr/mevzuat/kanun/435>

[4] GİB özelgesinde Transfer Fiyatlandırması Genel Tebliği 1 bölüm 3.1.2 aktarımı

<https://gib.gov.tr/mevzuat/kanun/435/ozelge/38806>

[5] 5510 sayılı Kanun güncel UYAP metni

<https://mevzuat.adalet.gov.tr/mevzuat/102950?query=Madde+2>